

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انفاق و صدقه دادن در راه خدا یکی از مسایل اجتماعی بسیار مهمی است که در کتاب و سنت بارها بر آن تأکید شده و ثواب های عظیمی برای فاعل آن در نظر گرفته شده است .

حسرت و ندامت در هنگام مرگ بخاطر انفاق و صدقه

در آیه 10 سوره ی منافقون خداوند انفاق را به امر غریبی یعنی مرگ ارتباط داده است علما می گویند این آیه دلالت بر آن می دهد که بیشترین چیزی که انسان در هنگام مرگ بر آن حسرت می خورد انفاق است و این بخاطر آن است که مهمترین چیزی که در لحظه مرگ مورد توجه انسان قرار می گیرد مالی است که پس از خود رها می کند چرا که عمری را در جمع آوری مال گذرانده که پس از او برای ورثه اش باقی می ماند اما در لحظه مرگ با خود می گوید: من چرا این مالی که برای بدست آوردن آن زحمت فراوان کشیده ام را رها کنم و دیگران از آن استفاده کنند لذا در لحظه ی مرگ نفس انسان برایش عزیزتر از خانواده اش می شود پس شروع به ندامت و پشیمانی می کند که چرا این مال را صدقه نداده و برایش در قیامت ذخیره نکرده است می گوید ای کاش صدقه می کردم ای کاش به دنیا بر می گشتم ﴿ فَأَصْدَقَ وَأَكْرَمَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴾ .

انفاق و صدقه ، فرصتی برای همه

صدقه و انفاق مخصص اغنیا و ثروتمندان نیست و هر کسی در حد توان خود می تواند انفاق کند پس هیچوقت نگو مال کم است و کفایت من و خانواده ام را نمی کند. رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: (کسی که به اندازه یک دانه خرما از کسب پاک خود انفاق کند - چرا که خدا جز کسب پاک را قبول نمی کند - خداوند با دستش آنرا می پذیرد سپس برای صاحبش آنرا پرورش می دهد همانطور که یکی از شما کره اسب خود را پرورش می دهد تا اینکه آن دانه خرما به اندازه کوه می شود.) اگر به این حدیث توجه کنیم در می یابیم که خداوند باب انفاق را پیش روی همه گشوده است گویا خدا ندا می زند ای فقیر ای غنی ای زن ای مرد

ای کسی که مالی نداری انفاق کن چرا که حتما یک دانه ی خرما یعنی مال بسیار جزئی را داری. در انفاق کمیت اهمیت ندارد.

انفاق باید از کسب پاک و حلال باشد

آنچه مهم است انفاق از مال پاک است یعنی مالی که با کسب حلال بدست آمده باشد. پذیرنده ی انفاق خداوند است و با دستش آنرا تحویل می گیرد بر این اساس بود که ام المومنین عایشه رضی الله عنها هنگامی که می خواست صدقه ای بدهد درهم و دینارش را در عطر و بوخوشی می گذاشت و وقتی که از او در مورد علت این کارش سوال شد گفت: (إنها تقع فی ید الله قبل أن تقع فی ید الفقیر) یعنی قبل از اینکه در دست فقیر قرار بگردد در دست خدا قرار می گیرد. این یقین عایشه به قول پیامبر بود که او را به چنین کاری وا می داشت . اگر صدقه از کسب پاک باشد و با اخلاص صورت گیرد خداوند آنرا با دستش قبول می کند و برای صدقه دهنده آنرا پرورش می دهد. وجه شبه در تشبیه پرورش مال انفاقی به پرورش کره اسب در دقت و توجه بسیار زیاد است وقتی تو 1000 تومان در راه خدا انفاق می کنی خدا آنرا با توجه خاص می افزایشد تا اینکه به اندازه کوه بزرگ می شود و در روز قیامت نتیجه این انفاق پیش رویت گذاشته می شود وقتی که تو آنرا می بینی مدهوش و حیران می شوی که من کی چنین عملی را پیش فرستاده ام آن وقت است که به تو گفته می شود این همان هزار تومان توست که خدا برای تو پرورش داده است.

دعای فرشتگان برای انفاق کننده

انفاق و صدقه اگر هم ناچیز باشد نزد خدا محبوب است و فرشتگان برای انفاق کننده دعا می کنند .رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: (هیچ روزی نیست که بندگان در آن صبح می کنند مگر اینکه دو فرشته فرود می آیند یکی از آنها می گوید خدایا به انفاق کننده جایگزین بهتر از انفاقتش را بده و دیگری می گوید خدایا مال بخیل که انفاق نمی کند را تلف و نابود کن). وقتی که انسان از دادن مالش به خدا بخل می ورزد و انفاق نمی کند در حقیقت بر نفس خود بخل ورزیده است نه بر خدا ﴿ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَن نَّفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ ﴾ محمد 38

(1)

(2)

پیامبر الگویی برای انفاق و صدقه

خودت را با پیامبر مقایسه کن آیا پیامبر را در انفاق به عنوان الگو و اسوه خود قرار داده ای! رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: (اگر من به اندازه ی کوه أحد طلا داشتم خوشحال نمی شدم که سه روز بر من بگذرد و چیزی از آن نزد من باقی باشد مگر آن مقداری که برای پرداخت بدهی نیاز داشته باشم.)

اولین گروهی که در انفاق و صدقه دادن باید مورد توجه

قرار بگیرند

بسیاری از نزدیکان و خویشاوندان ما از نظر مالی ضعیفند آیا احوال آنها را جویا شده ایم! اولین گروهی که در انفاق و صدقه دادن باید مورد توجه قرار بگیرند نزدیکان و خویشاوندان هستند متأسفانه در جوامع امروزی به خویشاوندان اگر چه فقیر باشند توجهی نمی شود و در اکثر مواقع مال زکاتی یا صدقه به فقرای دیگر داده می شود در حالی که خویشاوندان فقیر حال و وضعشان از آن فقیر بهتر نیست.

انفاق نجات دهنده انسان از آتش جهنم

انفاق مال ناچیز انسان، می تواند عامل نجات او از آتش جهنم باشد. رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: (هیچکدام از شما نیست مگر اینکه در روز قیامت پروردگارش با او صحبت می کند و هیچ مترجمی بین او و خدا نیست پس به سمت راست خود می نگرند و جز عملکرد خود را نمی بینند و به سمت چپ خود نگاه می کند و جز عملکرد خود را نمی بیند و وقتی به مقابله می نگرند جز آتش را در پیش روی خود نمی بینند پس از آتش پرهیزید حتی اگر شده با نصف دانه خرما.) باید به عظمت انفاق نگاه کرد نصف خرما می تواند انسان را از آتش جهنم نجات دهد حدیث می گوید اگر چیزی جز یک دانه خرما را هم نداشته باشی باید آنرا دو نصف کنی نصفش را خودت بخوری و نصفش را به برادر فقیرت بدهی. اگر انفاق در جامعه آنچنان که خدا از ما خواسته عملی شود هیچ فقیری در جامعه باقی نمی ماند این است اهمیت روابط اجتماعی در شریعت اسلام.

(3)

انفاق و صدقه

وسیله ای برای

نجات از آتش جهنم

مدرسه علوم دینی اهل سنت و جماعت اسماعیلیه

(قسم - گیاهدان)

رمضان 1433 هـ ق 1391 هـ ش

انفاق و صدقه فرصتی برای جبران گناه

رسول الله صلی الله علیه و سلم می فرماید: صدقه خشم پروردگار را خاموش می کند و بدی را از مرده دفع می نماید. پس اگر گناهی مرتکب شدیم اگر در انجام طاعات و عبادات کوتاهی و تقصیر از ما سر زد باید سعی کنیم با انفاق و صدقه آنرا جبران نماییم .

انفاق و صدقه معامله ای پرسود با خدا

نکته ای که بسیار باید به آن توجه نمود این است که هرگز انفاق باعث فقر نمی شود . باید یقین و باور داشته باشیم که آنچه انفاق کرده ایم چندین برابرش در دنیا و آخرت نصیب ما خواهد شد ﴿ قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴾ سبأ 39 یعنی: بگو : پروردگارم روزی را برای هر کس از بندگانش که بخواهد فراخ و یا تنگ می گرداند ، و هر چه را (در راه خدا) ببخشید و صرف کنید ، خدا جای آن را پر می کند ، و او بهترین روزی دهندگان است.

شیطان اگرچه هیچ تسلطی بر انسان ندارد اما انسان را وسوسه و اغوا می کند و با آرایش دنیا و مال انسان را بر جمع آوری آن حریص می گرداند ﴿ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِّنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴾ بقره 268 یعنی: اهریمن شما را (به هنگام انفاق می ترساند و) وعده تهیدستی می دهد و به انجام گناه شما را دستور می دهد ، ولی خداوند به شما وعده آموزش خویش و فزونی (نعمت) می دهد . و خداوند (فضل و مرحمتش) وسیع (و از همه چیز) آگاه است . شیطان در هنگام انفاق هزار باب حاجت را بر تو باز می کند می گوید فرزندان چنین و چنان نیازهایی دارند زنت چنین و چنان توقعاتی دارد باید برای آینده ذخیره کنی اینها ترندهای شیطان برای جلوگیری از انفاق است باید به این آیه یقین داشت ﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً ﴾ یعنی : کیست که به خدا قرض نیکوئی دهد تا آن را برای او چندین برابر کند ؟

در قرض آنچنانکه در فقه می خوانیم مقترض (قرض گیرنده) مال قرض گرفته را

ضمانت می کند که به قرض دهنده برگرداند در این آیه خداوند خود را قرض گیرنده معرفی کرده یعنی می خواهد بگوید مالی که تو انفاق کرده ای را ضمانت می کنم که به تو برگردد و علاوه بر اصل مال سودی مضاعف را در کنار آن قرار می دهد. در معاملات انسانی سود قرض ، ربا محسوب می شود و حرام است اما در اینجا خداوند سود چندین برابر برای انفاق ما در نظر گرفته است و ضمانت به برگرداندن آن می کند.

صدقه دلیلی بر صدق ایمان

برای صدقه و انفاق در راه خدا باید مومن بود و به آموزه های خدا و رسول یقین داشت در حدیثی پیامبر صدقه را به عنوان برهان معرفی می کند (والصدقة برهان) صدقه دلیل و برهان بر چیست؟ صدقه دلیلی بر صدق ایمان مومن است. پیامبر یاران نزدیکش را براساس انفاق تعلیم داده بود رسول خدا همواره به بلال در حالی که فقیر و ضعیف بود می فرمود: (أنفق یا بلال و لا تخش من ذی العرش إقلاقا) یعنی ای بلال انفاق کن و از خداوند صاحب عرش ترس فقر و تنگدستی را نداشته باش. این صحبت پیامبر با یک فقیر بود حال تصور کنید که صحبت او با غنی چیست؟

در سكرات مرگ وقتی که زنان پیامبر دور او جمع شده اند از او سوال می کنند کدام یک از ما زودتر به تو ملحق می شویم پیامبر فرمود : کسی که دستش بلند تر است زنهای پیامبر چوبی را گرفتند و دستهای هم را اندازه گیری کردند و دیدند که دست سوده از همه بلند تر است اما بعد از وفات پیامبر اولین زنش که وفات نمود زینب بود عایشه می گوید آنوقت بود که دانستیم منظور پیامبر بلندی دست در صدقه و انفاق بوده است چرا که زینب بسیار صدقه و انفاق را دوست داشت و در راه خدا انفاق می کرد.

بهتر است انفاق بصورت مخفیانه صورت گیرد زین العابدین علی بن حسین بن علی شبانه از خانه خارج می شد و طعام را بر دوش می گذاشت و بر در خانه مساکین قرار می داد مردم نمی دانستند چه کسی انفاق می کند و به آن پی نبردند مگر زمانی که زین العابدین وفات نمود و این آرزاق قطع گشت، وقتی غسلش می دادند بر کتفش اثر حمل کیسه ها مشخص بود.